

Correctievoorschrift VWO

2008

tijdvak 2

economie 1,2

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

- 4 De examiner en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommitteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
 - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.

- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 60 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van drie punten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

1 maximumscore 1

(primaire) inkomensrekening

2 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- De nieuwe productie-eenheid trekt ook toeleveringsbedrijven aan die zorgen voor diversificatie van de regionale productiestructuur.
- Een nieuwe (eerste) moderne autofabriek heeft uitstralingseffecten naar bestaande bedrijven op het gebied van proces- en/of productinnovatie.
- Een nieuwe productie-eenheid (van een omvang zoals te verwachten bij een autofabriek) is vaak aanleiding tot verbetering en uitbreiding van de regionale infrastructuur.

3 maximumscore 2

nee

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat uit de lagere procentuele groei van de loonkosten per uur in land B niet afgeleid kan worden of het (absolute) niveau van deze loonkosten in land B in 2004 lager of hoger is dan in land A.

4 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

loonkosten per product 2004 in land A: $\frac{132,1}{126,5} \times 100 = 104,4$ (2001 = 100)

loonkosten per product 2004 in land B: $\frac{121,3}{115,1} \times 100 = 105,4$ (2001 = 100)

Opgave 2

5 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat deze uitspraak juist is als, ongeacht de gekozen omrekenkoers, de prijzen van goederen en diensten tegen een gelijke factor worden omgerekend als de inkomens.

6 maximumscore 2

verslechtering

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat de Nederlandse export in dat geval relatief duurder zou zijn geworden, omdat eenzelfde prijs in guldens omgerekend een hogere prijs in euro's zou zijn.

7 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- bestedingsinflatie

Een antwoord waaruit blijkt dat de 'onderwaardering' van de gulden leidt tot een concurrentievoordeel ten opzichte van Duitsland hetgeen kan leiden tot een grotere vraag naar Nederlandse producten waardoor bij een niet toereikende productiecapaciteit een opwaartse druk op de prijzen kan ontstaan

1

- kosteninflatie

- Een antwoord waaruit blijkt dat importproducten uit Duitsland relatief duur zijn hetgeen kan leiden tot geïmporteerde inflatie.
- Een antwoord waaruit blijkt dat het concurrentievoordeel ten opzichte van Duitsland kan leiden tot een grotere vraag naar Nederlandse producten en meer vraag naar arbeid hetgeen bij een krappe arbeidsmarkt in Nederland kan leiden tot een opwaartse druk op de lonen / loonkosten

1

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een 'te lage omrekenkoers' van de gulden kan hebben geleid tot relatief meer inflatie, hetgeen in combinatie met een dalende nominale rente in de Economische en Monetaire Unie leidt tot een zeer lage reële rente.

Opgave 3

9 maximumscore 8

Te beoordelen onderdeel:

- a Het verschillend effect van beide stelsels op de secundaire inkomensverdeling is correct uitgewerkt.
Met betrekking tot de belastingtarieven:
- Te denken valt aan een sterkere mate van nivellering in stelsel 1 in verhouding tot stelsel 2 door oplopende schijftarieven in stelsel 1 tegenover een uniform tarief in stelsel 2.
 - Te denken valt aan een sterkere mate van nivellering in stelsel 1 in verhouding tot stelsel 2 door de heffing op de stijging van de waarde van het vermogen, die vooral zal drukken op de hogere inkomens. Deze heffing ontbreekt in stelsel 2.
- Met betrekking tot de belastingkortingen:
Te denken valt aan een sterkere mate van nivellering in stelsel 1 in verhouding tot stelsel 2 doordat in stelsel 1 de belastingkorting ook geldt voor de doorgaans lagere inkomens uit sociale zekerheid.
- b Het verschillend effect van beide stelsels op de prikkel tot het zoeken van betaald werk is correct uitgewerkt.
- Te denken valt aan het ontbreken van een prikkel in stelsel 1 om vanuit een uitkering tegen een vergelijkbaar inkomen uit arbeid te gaan werken, terwijl deze prikkel wel aanwezig is in stelsel 2 doordat in dit stelsel de belastingkorting uitsluitend verkregen wordt bij het ontvangen van inkomen uit arbeid.
 - Te denken valt aan een grotere prikkel in stelsel 1 voor schoolverlaters om betaald werk te zoeken, omdat daar het tarief van de eerste schijf relatief laag is.
- c keuze voor stelsel 1
De argumentaties zijn juist gekozen en uitgewerkt.
- Te denken valt aan de nivellerende werking die het verschil in btw-tarieven kan hebben voor de tertiaire inkomensverdeling (2) doordat de lagere inkomens relatief veel inkomen besteden aan primaire producten / producten van de collectieve sector.
 - Te denken valt aan de mate van innovatie (3) die door de vrijstelling voor bepaalde beleggingen in een startende onderneming of in milieuverbetering meer wordt bevorderd dan in stelsel 2.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

c keuze voor stelsel 2

De argumentaties zijn juist gekozen en uitgewerkt.

- Te denken valt aan het minder worden van de werkgelegenheid in de informele sector (1) omdat wit betaald werk door de belastingkorting aantrekkelijker wordt dan zwart betaald werk / vrijwillig werk met behoud van uitkering.
- Te denken valt aan een stimulering van innovatie (3) in het algemeen, doordat vermogensaanwas in dit stelsel niet extra belast wordt, hetgeen kapitaalvorming stimuleert.
- Te denken valt aan de doelmatigheid (4) vanwege de eenvoudige opzet van het stelsel waardoor de uitvoeringskosten laag zijn in verhouding tot stelsel 1.
- Te denken valt aan de doelmatigheid (4) omdat stelsel 2 minder sterk ingrijpt in de vrije marktwerking op de markten voor arbeid en voor producten, hetgeen de effectiviteit van de belastingen kan verhogen.

Opmerkingen

- *Voor de argumentaties van de keuze maximaal 2 x 2 punten toekennen.*
- *Noteer voor elk onderdeel 0, 1 of 2 punten:*
0 → (vrijwel) geheel fout
1 → bij twijfel
2 → (vrijwel) geheel goed

Indien de onderdelen van het artikel niet logisch op elkaar aansluiten en/of het gebruikte aantal woorden te veel afwijkt van de eis

–1

Opgave 4

10 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat voor de dieselrijders die veel kilometers per jaar rijden dieselbrandstof meer een noodzakelijk goed is (woon-werkverkeer, auto van de zaak, e.d.) dan voor de dieselrijders die weinig kilometers maken.

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat voor groep 1 de financiële voordelen van het overstappen op een auto op benzine kleiner zijn dan bij groep 2 terwijl vergelijkbare kosten gemaakt moeten worden.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Het benzineverbruik wordt $5.505 + (0,08 \times 0,15 \times 5.505) = 5.571,1$ (miljoen liter) waardoor de uitstoot naar evenredigheid wordt:

$$\frac{5.571,1}{5.505} \times 11,2 = 11,33$$
 (miljoen ton) 1
- Het dieselverbruik wordt $2.154 + (-0,25 \times 0,15 \times 2.154) = 2.073,2$ (miljoen liter) waardoor de uitstoot naar evenredigheid wordt:

$$\frac{2.073,2}{2.154} \times 5,4 = 5,2$$
 (miljoen ton) 1
- verandering totale uitstoot: $\frac{16,53 - 16,6}{16,6} \times 100\% = -0,42\%$ 1

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de verhoging van de accijnzen op beide brandstoffen zal het totale brandstofverbruik afnemen en zullen dieselrijders niet / minder overstappen naar de andere brandstof, 1
- en door de afschaffing van de motorrijtuigenbelasting worden de autokosten voor een groter deel bepaald door brandstofkosten hetgeen een stimulans kan zijn tot minder / zuiniger rijden 1

Opgave 5

14 maximumscore 1

- voor het onderdeel oligopolie:
De markt voor Triple Play in een land wordt beheerst door enkele bedrijven.
- voor het onderdeel heterogeen:
Er zijn twee technieken van levering, adsl en kabel, die onderling verschillen wat betreft verbindingssnelheid en stabiliteit.

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

maximale totale winst bij afzet 3 miljoen en prijs € 140 (MO = MK)

voorheen afzet 2 miljoen en prijs € 160:

$$\text{prijselasticiteit van de vraag: } \frac{\frac{3 - 2}{2}}{\frac{140 - 160}{160}} = -4$$

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 3

ja

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- maximale totale omzet Cassandra bij een prijs van € 100 (MO = 0)

$$Q_{V_{ca}} = -5 \times 100 + 3 \times 160 + 520 = 500 \text{ (} \times 10.000 \text{)}$$

$$Q_{V_{ov}} = -3 \times 160 + 2 \times 100 + 480 = 200 \text{ (} \times 10.000 \text{)}$$

$$\frac{500}{700} \times 100\% = 71,4\% \text{ (groter dan de oorspronkelijke 38\%)}$$

2

- de totale opbrengsten bedragen $5.000.000 \times € 100 = € 500$ miljoen
de totale kosten bedragen $5.000.000 \times € 80 + € 50$ miljoen =
€ 450 miljoen

Er wordt dus voldaan aan de randvoorwaarde van geen verlies

1

17 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord dat wijst op de positieve reactiecoëfficiënt bij de prijs van Cassandra in de vraagfunctie van de overige aanbieders, waaruit blijkt dat zij hun afzet zullen zien dalen als Cassandra zijn prijs verlaagt.
- Een antwoord waaruit blijkt dat prijsverlaging van Cassandra met het doel marktaandeel te winnen, ten koste zal gaan van het marktaandeel en de winstgevendheid van de overige aanbieders.

18 maximumscore 2

naar links

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat indien de concurrenten ook hun prijs zouden verlagen, deze overige aanbieders een groter deel van de totale vraag behouden / veroveren, waardoor bij elke prijs van Cassandra de gevraagde hoeveelheid van Cassandra kleiner zal zijn.

Opgave 6

19 maximumscore 2

nee

Uit de toelichting moet blijken dat hoogte van de particuliere investeringen, via het verband met GAP, (deels) afhankelijk is van een endogene variabele (Y).

Vraag	Antwoord	Scores
20	maximumscore 2 Voorbeelden van een juist antwoord zijn: – Een antwoord waaruit blijkt dat de productiecapaciteit in dit model uitsluitend bepaald wordt door het arbeidsaanbod en de arbeidsproductiviteit. – Een antwoord waaruit blijkt dat er hier sprake is van een korte termijn model / Keynesiaans model, waarin de productiecapaciteit exogeen gegeven is.	
21	maximumscore 2 Een voorbeeld van een juiste berekening is: • $0,75(Y - 0,2Y - 40) + 20 = 371$ $0,6Y = 381 \rightarrow Y = 635$ • outputgap $(6,7 \times 100) - 635 = 35$	1 1
22	maximumscore 2 Een voorbeeld van een juiste berekening is: • $\Delta Y = 15 \times \frac{5}{3} = 25$ $Y = 635 + 25 = 660$ en $B = 0,2 \times 660 + 40 = 172$ • het tekort is dus $\frac{195 - 172}{660} \times 100\% = 3,5\%$ (boven de norm van 3%)	1 1
23	maximumscore 2 ja • oude situatie: $C + I + O = 371 + (-0,2 \times 35 + 70) + 180 = 614$ nieuwe situatie: $C + I + O = 371 + 0,6 \times 25 + (-0,2 \times (670 - 660) + 70) + 195 = 649$ • dus is het aandeel van O in de nationale bestedingen gestegen van 29,3% (180 op 614) naar 30,0% (195 op 649) / het aandeel van C en I gedaald van 70,7% (434 op 614) naar 70,0% (454 op 649)	1 1

Opgave 7

- 24 maximumscore 2**
Uit het antwoord moet blijken dat het formaliseren van deze vorm van persoonlijke dienstverlening kan leiden tot een verhoging van de geregistreeerde productie, maar dat de totale behoeftebevrediging niet toeneemt, omdat deze diensten voorheen ook al werden verricht.

Vraag	Antwoord	Scores
25	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juist antwoord is: Een antwoord waaruit blijkt dat door de formalisering</p> <ul style="list-style-type: none"> • extra betaalde arbeid beschikbaar komt voor laaggeschoolden, • en meer hooggeschoolden gestimuleerd worden om bepaalde huishoudelijke taken uit te besteden hetgeen hen in staat stelt in grotere mate te participeren op de arbeidsmarkt 	<p>1</p> <p>1</p>
26	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juist antwoord is: Een antwoord waaruit blijkt dat de extra belastinginkomsten op de nieuwe arbeidsinkomens van dienstverleners lager zullen zijn dan de gemiste belastinginkomsten als gevolg van aftrekbaarheid van de kosten voor de opdrachtgevers, die met hun hoge inkomens in een hoger marginaal tarief vallen.</p>	
27	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juist antwoord is: Een antwoord waaruit blijkt dat het gemis aan inkomsten door de belasting- en premievrijstelling van een deel van het inkomen van de aanbieders van persoonlijke diensten, meer dan gecompenseerd kan worden door de extra inkomsten als gevolg van de grotere deelname aan het arbeidsproces van hooggeschoolden / door verlaging op termijn van de uitkeringsuitgaven als bijstandgerechtigden kunnen doorgroeien naar een reguliere baan.</p>	

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 20 juni naar Cito.